ГОД 1 Ну 6 ПАРЫЖ 5 ВЕРАСЬНЯ 1951

Redaction et Administration:
65, rue des Gravilliers, Paris 3e.
ВЫДАЕ:
Хаўруснае выдавецтва.
РЭДАГУЕ: Рэд - Калегія.
АДКАЗНЫ РЭДАКТАР:
інж. Л. Рыдлеўскі.
РЭДАКТАР НА БЭЛЬГІЮ:
Père E. Smarscok.
8, place H. Hoover, Louvain.
РЭД. НА АНГЕЛЬШЧЫНУ:
Z.B.V.B., 52, Penn Rd, London N.

POUR LA LIBERTÉ FOR FREEDOM

ЗА ВОЛЮ

ЧАСАПІС БЕЛАРУСКАЙ ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

УМОВЫ ПРАДПЛАТЫ:
У ФРАНЦЫІ: на год 700 фр.; на паўгоду 360 фр.; 1 экз. 30 фр.
У АНГЕЛЬШЧЫНЕ: на год 1 фунт: на паўгоду 11 шыл.; 1 экз. 1 шыл.
У БЭЛЬГІІ: на год 120 фр.; на паўгоду 65 фр.; 1 экз. 5 фр.
Прадплата ў іншых краінах на год: 3 ам. дал.; 1 экз. 15 цэнтаў.
Лятунскай поштай ўдвая даражэй.

ДА ПЫТАНЬНЯ АГРАРНАЙ ПАЛІТЫКІ БЕЛАРУСІ

Ня гледзячы на тое, што у апошніх 30-ці гадох беларускім вучоным ударылася выкрыць шэраг падземных і надземных багацьцяу Беларусі, якія даюць нам падставы разьлічваць на бліскучыя магчымасьці разьвіцьця індустрыі, край наш, з прычынау вонкавых абставінау, застанецца яшчэ даужэйшы час краем земляробскім.

Гэтыя вонкавыя абставіны, якія затрымаюць Беларусь на дзясяткі гадоу, у шэрагу тыпічных земляробскіх краінау сьветавой гаспадаркі, будуць наступныя:

1) брак інвэстычных, напачатку, капіталау,

2) брак фаховых кадрау для індустрыі,

3) земляробскія традыцыі у 80 прац. нашага насельніцтва,

4) спадчына зруйнаванай акупантамі гаспадаркі Беларусі наагул.

Гэтыя вось абставіны, упершых днёх па вызваленьні Беларусі, змусяць беларускі урад у першую чаргу схапіцца за тое, што найхутчэй забясьпечыць існаваньне народу і створыць базу для жыцьця дзяржавы на падставе чаго толькі потым і можна будзе прыступіць да паступовай індустрыялізацыі Беларусі.

Таму пытаньне аграрнай палітыкі у Беларусі вырасьне як адно з найактуальнейшых і найпякучэйшых пытаньняу вольнай Беларусі.

Наш сучасны экзыльны урад дзеля таго мусіць сур'ёзна задумацца над гэтай праблемай і мець ужо гатовы плян, каб мог адразу дзеяць ды запабегчы стыхійнаму хаосу, які, як мы бачылі, адбывауся на нашых землях у падобных пераходовых пэрыядах. Хаос-жа такі быу-бы для нас згубным ня толькі гаспадарча, а й палітычна.

У Канстытуцыі БНР (3-яй Устаноучай Грамаце 1918 году) гаворыцца аб перадачы зямлі сялянству бяз выкупу. Бязумоуна, што закон гэты зьяуляецца для ураду асновай. Патрэбна толькі распрацоука для правядзеньня яго у жыцьцё.

Мусім, перадусім, хоць з прыблізнай дакладнасьцю, падрахаваць зямельны фонд Беларусі, каб мець рэальную падставу, канкрэтна гутарыць аб тыпу (вялічыні) гаспадаркі. Прыблізны падрахунак гэтага зямельнага фонду, урахоуваючы вынішчэньне бальшавікамі і апошняй вайной каля 3-ох міліёнау беларускага насельніцтва і улічваючы той факт, што беларускія гарады падчас нямецкай акупацыі нарадзелі на 50 прац., нямінучы адплыу акупанцкай адміністрацыі у свой край, абсаджаньне дзяржауна-адміністрацыйнага апарату беларускім элемэнтам, дасьць нам магчымасьць стварыць тып гаспадаркі у разьмеры ад 20 да 50 гактарау.

Рэформу гэтую (падзел зямлі) павінен будзе урад правесьці безадкладна у першую восень і не пазьней, як у працягу першай зімы па вызваленьні Беларусі, бо начай сяляне, навучаныя абяцанкамі-ашуканкамі, могуць самі прыступіць да рэформау, як гэта было за часоу няслаунай керанішчыны ды нямецкай акупацыі.

Запэуніушы-ж сялянам нямінучую блізкую рэформу, пусьціушы адразу у ход агэнтау па падрыхтоуцы земляраспадзелу, запабегнецца стыхійнае нішчэньне калгаснага майна, а тым самым і унікнецца голаду, асабліва гарадзкога, на першы пачатак, насельніцтва.

Рашучая-ж і безадкладная акцыя ураду у гэтым напрамку, заклік да патрыятызму насельніцтва-уратуе нас ад хаосу і шкоды.

3) Па правядзеньні зямельнага распадзелу заданьнем ураду будзе ужыць усе магчымасьці, каб як найхутчэй прыйсьці з дапамогай жывым і няжывым інвэнтаром сялянству. Рэч зразумелая, што распадзел калгаснага інвэнтару будзе далёка невыстарчальным, каб ён мог задаволіць патрэбы вядзеньня гаспадаркі.

Дзеля гэтага урад павінен будзе дзеяць у двух напрамках:

1) Змабілізаваць усё, што захаваецца у калгасах-саугасах з машынау і коняу і зарганізаваць нешта у форме тымчасовых, як-бы ратунковых, брыгадау для апрацоукі зямлі і тэхнічнай абслугі гаспадарак у кожнай мяйсцовасьці.

2) Ужыць захады, як найхутчэй зрабіць закуп у крэдыт насеньня, жывёлы і машынау заграніцай. Такі закуп, хоць ён можа быць у першым пачатку і недастатковы, каб поунасьцю паставіць гаспадарку на ногі, але на'т частковы, які, бяз сумліву, удасца зрэалізаваць, падыме інтузыязм беларускага сялянства. Ен выкліча глыбокі давер да ураду за яго дбаласьць, а ведаючы беларускага селяніна, як працавітага гаспадара і добрага аканома, можна быць пэуным, што пры такой энэргічнай акцыі ураду, за два гады селянін наш стане на ногі.

Зразумела, урад БНР не павінен сваю місыю на гэтым скончыць. Правёушы гэту, найсьпяшнейшую, працу ён павінен будзе гэтак-жа нясупынна й энэргічна дзеяць далей у напрамку разьвіцьця і росквіту сельскай гаспадаркі Беларусі. Падняць яе тэхнічны узровень да перадавых заходня-эурапэйскіх гаспадарак, абараніць беларускага селяніна ад вызыску на рынках збыту.

Дзеля гэтага:

1) У напрамку падняцьця прадуктыунасьці сельскай гаспадаркі урад павінен будзе правесьці мабілізацыю усіх агранамічных навуковых і тэхнічных кадрау,

2) Паставіць, як можна, на вышэйшую ступень земляробскія школы й курсы у Беларусі і разьвіць як найгусьцейшую сетку дасьледчых станцыяу.

3) выслаць, як можна, большую

(Пр. на бал. 4.)

П А Л І Т Ы Ч Н Ы А Г Л Я Д

Закончаная ў канцы чэрвеня канфэрэнцыя чатырох заступнікаў Міністраў Замежных Спраў ня была заканьчэньнем камэдыі, якую бальшавікі разыгрываюць на міжнароднай арэне. Працягам гэтай камэдыі, яе чарговым актам, ёсьць канфэрэнцыя ў Кесонг, дзе мэтады засталіся добра ўжо сьвету ведамыя, зьмяніліся толькі актары. Але яшчэ ня скончыўся гэты акт, калі бальшавікі вырашылі выкарыстаць новую нагоду: Мірную канфэрэнцыю аляантаў з Японіяй, якая мае адбыцца хутка ў Сан-Францыско.

З самага пачатку перагавораў між паасобнымі ўрадамі ў справе мірнага трактату зь Японіяй, амэрыканскі Урад, які як ведама, быў адзіным пераможнікам Японіі, колькі разоў прапанаваў Маскве прыняць удзел у падрыхтоўчых працах. Бальшавікі на гэты заклік адказалі ўзмоцненаю прапагандаю і да прац ня прыступілі. Тагды аляанты вырашылі падпісаць мір зь Японіяй, не аглядаючыся на Маскву. Цяперачы, калі тэкст дагавору ўжо зроблены і датарнованы да становішча паасобных зацікаўленых ім урадаў Савецкі ўрад заявіў, што ён прыйме ўдзел у канфэрэнцыі ды да таго прадставіць свой праект. На Захадзе спадзяюцца, што гэтакі савецкі контрпраект будзе чарговым выбрыкам, выкарыстоўваючым хістлівае становішча некаторых азыятыцкіх дзяржаў, з мэтаю перашкодзіць прыняцьця якіхколечы пазытыўных для несавецкага сьвету пастаноў. Аднак на падставе выслоўленьняў заходніх палітыкаў і прэсы, трэба думаць, што навука, прыкладам з аўстрыяцкім мірным трактатам ды іншымі, не пайшла ў лес. І трэба спадзявацца, што тут бальшавікі зрабілі тую-ж памылку, што ў пачатку 1950 году, калі гэта пакінулі Раду Бясьпекі і праз гэта далі магчымасьць апошняй прыняць крокі супроць камуністычнай агрэсіі на Карэі.

Ня зусім пэўная, для Масквы і другая савецкая інтрыга. У справе пэрскай нафты вядзецца гутарка між брытыйскім і пэрскім урадамі і магчымыя пазытыўныя рэзультаты. Калі ходзіць аб Егіпецкіх пратэнсыях да Суэзкага Каналу дык гэтай справай займаецца Рада Бясьпекі, якая пытаньне Суэзкага Каналу ставіць, як аб'ект сусьветнага значэньня.

Есьць і іншыя цікавыя для міжнароднай палітыкі азнакі. Швэрнік, маляваны прэзыдэнт СССР, даў быў адказ на пісьма прэз. Трумана, у якім робіць ілюзыі быццам саветы хацелі міру, разбраеньне, кантролі ўзбраеньня і г.д. Але гэтае пісьмо было патрактаванае Захадам як належыцца. Папросту яго палічылі чарговым палітычным выбрыкам перад камуністычным зьлётам у Бэрліне. Трэба таксама адзначыць захады Масквы ў справе аднаўленьня перагавораў адносна сплаты ваенных даўгоў Амэрыцы.

Як бачым, сьвет стаіць перад «мірнаю» афэнзываю Сталіна. Але гэты-ж сьвет добра ведае ўсе тэзы, якіяколечы тэарэтыкі марксізму-ленінізму высоўвалі ў апраўданьне сваіх наступкаў, між іншым і тэзу: «Шаг назад, два ў перад». І цяжка спадзявацца, каб саветам гэтая чарговая штучка удалася.

Але з усей гэтай хаотычнасьці і палітычных манэўраў відаць, што тут ня ўсё ў парадку. Есьць-жа нейкая прычына, якая змусіла саветаў манэўраваць. Паперш ае, гэта факт, што Заходні Сьвет вышаў ужо з пары дагаджаньня Маскве, з пары, калі большасьць палітыкаў імкнуліся перавыхаваць Сталіна і ягоных камуністых добрым прыкладам. Сталін пабачыў, што лішня хутка расьце дыспрапорцыя ўзбраеньняў між Амэрыкай і СССР і, што незадоўга можа настаць пара, калі сільны і ўзброены да зубоў Захад не задаволіцца абаронай сёньняшняга стану пасяданьня, а пачне дамагацца чаргова адводу савецкіх войскаў, а зразумела, разам з гэтымі і крамлёўскіх «служакаў».

Другое, гэта неспакойная атмасфэра за жалезнай заслонай, дзе грамадзкія фэрмэнты змусілі чырвоных уладароў наладзіць рад чыстак і паказовых працэсаў, каб застрашыць незадаволеных перад усякаю спробаю бунту. Аднак цэлы рад папросту сэнсацыйных уцёкаў, прыкладам, зь Беларусі, Чэхаславакіі і іншых сатэліцкіх дзяржаў, сьветчыць, што грамадзяне гэтых краін, ужо даведзеныя да крайнасьці, часта годзяцца на сьмерць, чым на далейшае жыцьцё ў умовах вытвараных камунізмам. У гэтакіх умовах толькі адзін крок да народных паўстаньняў. Гэтая апошняя аналічнасьць здаецца для бальшавікоў найгразьнейшая, бо калі бальшавіком прышлося-б змагацца з атакаю звонку, яны яшчэ разьлічвалі-б на спачуваньне пэўнай часткі грамадзян на Захадзе. Паўстаньнікі з нутры разьвеюць дарэшты ўсялякі міт аб «шчасьлівым жыцьці пад сонейкам сталінскай канстытуцыі», і Сталін застанецца ў сытуацыі Гітлера з пачатку траўня 1945 году.

Для нас, падняволеных, з гэтага наступныя высноўкі: Узмоцніць яшчэ больш сваю актыўнасьць, каб даказаць заходняму сьвету, што ён ня можа затрымацца на лініі Курзона. Даказаць Захаду што кроў беларускіх партызанаў і змагароў за волю мае такую-ж цану, як кроў іншых нацыяў, разпаложаных на захад ад лініі Курзона.

Даказаць-жа гэта вольнаму сьвету, у сучасных абставінах, ніхто іншы ня зможа, як мы палітычная эміграцыя.

Рук апускаць таму ня можам, ня маем права!.

Т. Х.

АДКАЗ СП. ЦАТ-МАЦКЕВІЧУ

Сп. Цат-Мацкевіч, польскі публіцысты зь Вільні выступіў на балонках «Дзеньнік Польскі» з артыкулам пад загалоўкам «Міжмор'я». У гэтым артыкуле сп. Цат-Мацкевіч выступае супраць ідэі будучае канфэдарацыі гаспадарстваў Сярэдняе ды Усходняе Эўропы. Мы тут ня маем на ўвеце абараняць ідэю фэдэрацыі, але калі яна закранаецца справа Беларусі, якая ўплятаецца сп. Цат-Мацкевічам у аргумэнтацыю нэгатыўнасьці гэтай канцэпцыі дык тут змушаны заглянуць у пытаньне гэтага твору ці разгледзіць вышэй успомнены артыкул. Як вынік цэласьці гэтага артыкулу паказвае што сярэдня-эўрапэйская канфэдэрацыя паслужыла нічым іншым, як мэтадам агалошаньня старых імкненьняў Польшчы. Так скоша ньмі славамі сп. Цат-Мацкевіч намагаецца нагось угаварыць гляцуць на «рэальнасьць» рэчаў і перадумаць свой крок дзеяньня. Гэтыя людзі, гучыць з вуснаў вышэй-успомненага спадара, якія з паэтычным захопленьнем ствараюць камітэты й камітэцікі даходзяць да таго, не зауважаючы свайго палітычнага невуцтва, што дазваляюць сабе стварыць гасьмешышча, як гэты твор фэдэрацыі Сярэдняе Эўропы, пазбаўленага у сваіх абасноўваньнях усякае палітычнае лёгікі.

Будзем бачыць далей, што гэты спадар разумее пад выражэньнем «палітычнае лёгікі». Вось-жа сп. Цат-Мацкевіч першым чынам прыбягае да такога абаснаваньня свае тэзы, што прыкладам між Грэцыяй і Эстоніяй ці Латвіяй ды Булгарыяй няма нічога супольнага, што магло-б іх аб'ядноўваць. Чалавек, які не паслугоўваецца «палітычнай лёгікай» сп. Цат-Мацкевіча скажа, што у захаваньні гэтых гаспадарстваў проста выступае фактар супольнага адстойваньня свае незалежнасьці. Але куды трудней знайсьці такую простую развязку праблемы «палітыкам»» тыпу сп. Цат-Мацкевіча. Якраз для іх справа ня лёгкая, каб знайсьці развязку праблемаў, у якіх закранаецца пытаньне суседняга Польшчы народу. Для іх лягчэй і цікавей, давесьці «лягічна» што праўда ня ёсьць праўда, а для гэтага трэба пасьвяціць цэлыя артыкулы свае «філязофіі». Падобнай філязофіяй зьяўляецца й артыкул сп. Цат-Мацкевіча, што даведаемся пазьней.

Другі з вышэйшых аргумэнтаў нэгатыўнасьці Міжмор'я, як палітычна-гаспадарчае канцэпцыі б'е напасьледак гэтага твору, які, паводле сп. Цат-Мацкевіча, можа быць даволі сумным. А менавіта, што гэты твор Міжмор'я прывядзе да непаразумленьня унутры некаторых гаспадарстваў, так як у ідэі Міжмор'я Беларусь ды Славаччына выступаюць цяпер як творы дакананыя, што азначае разьбіцьцё Польшчы і Чэхаславаччыны. Палітычная лёгіка сп. сп. Цат-Міцкевічаў і канклюзія яе формулы гучыць ня інакш: «Няма Польшчы бяз земляў усходніх».

Ня варта было-б зьвяртаць увагі на абабітую фразалёгію сп. Цат-Мацкевіча, але калі гэты спадар пачынае займацца гульнёю слоў, што трактуецца сяньня кажным Беларусам як баўталёгія ды адкрыта зьнявэжае нацыянальныя пачуцьцё Беларуса, дык можна адказаць пару словаў на яго філязофію. Прывядзём для лепшага зразуменьня некаторыя цытаты з артыкулу «беззаганага» палітыка. Чытаем напачатку, дзе аўтар пералічвае краіны, якія згодна з ідэяй фэдэрацыі мелі-б увайсьці у склад Міжмор'я: «..А значыцца балканскія гаспадарствы як Югаславія, Вугоршчына, Чэхія, Славаччына й Румынія, Украіна у вайшырэйшых этнаграфічных межах, Польшча, нейкая рэспубліка беларуская, аб якой час ад часу даведваемся, што праз Беласток ды Граева сягае да Балтыкі, што было-б абрэзваньнем ад усходу Бэйрутавага гаспадарства урэшце Летува й другія балтыцкія гаспадарствы».

Ці патрэбна камэнтарыяў? Гэта праўда, што нейкая рэспубліка беларуская не жадала-б быць такой рэспублікай польскай, як яна была да 1939 году. Гэта быў самы апошні калгас, толькі тая розьніца, што у прынцыпе, хоць зямля і маёмасьць прыналлежала калгасьнікам, а рэспубліка польская была задаволена хоць замежнымі арандатарамі. Безпарадак той самы. Таксама зусім ня дзіўна, што справа доступу да мора, якая закраналася беларускай прэсай, толькі час ад часу даходзіць да усьпрыняцьця сп. Цат-Міцкевіча. Тут натура чалавечая іграе роль. Натуральна чалавек стараецца не заўважыць няпрыемную яму рэч. Але радзілі-б, каб разьвеяць ігнарацыю пытаньня суседняга народу, яму як палітыку, пацікавіцца часам беларускай прэсай, мо там даведаўся-б яшчэ аб горшых правах «нятакту» людзей, якія жадаюць доступу да мора праз Беласток ды Граева. У іншым выпадку справа доступу да мора, на якое Беларусы маюць натуральнае права, магла-б ня цікавіць сп. Цат-Мацкевіча, так як гэтае пытаньне зусім магло быць ня зьвязанае з палітычнымі праблемамі Польшчы, таму што гэтая справа не кранаецца польскае тэрыторыі.

Далей, разглядаючы няўмеснасьць сярэдня-эўрапэйскае фэдэрацыі, аўтар, яшчэ нібы зь нейкім сумленьнем, закранае пытаньне Беларусі й дае бацькаўскія парады: «...Я сам зьяўляюся Літвіна-Беларусам і жадаю сабе каб беларускі народ знайшоў поўную свабоду ды усіх магчымасьцяў разьвіцьця у межах польскага гаспадарства. Але з суадносінаў зь людзьмі, якія прапагошваюць тэорыю, што Беларусь, як незалежнае гаспадарства павінна мець выхад у Балтыцкае Мора праз Беласток і Граева лічу заняткам неважным ды нават і шкодным»

Прыгожыя словы, хоць «крыху» манатонныя. Але урэшце рэшт трэба зразумець падобным сп. сп. Цат-Мацкевічам, што такое прасамоўства ужо гнілое і трэба-б было яго неяк пазбавіцца. Ды тысячагодняя гісторыя не праглынула сьлядоў тае пары, калі Лукішкі ды Картуз-Бяроза сталі вышэй на шмат галоў над усякай праўвай беларускасьці ды свабоды, не гаворачы ужо аб патрыятызьме сп. Цат-Мацкевіча

Дасюль наш «апякун» яшчэ «блудзіў» у лабірынце аргумэнтацыяў, стараючыся гладка вывесьці нетактоўнасьць і шкоднасьць ідэі сярэдня-эўрапэйскае фэдэрацыі, ведама выходзячы з прынцыпаў свае «палітычнае лёгікі», але далей, ужо забыўшыся і забыўшыся аб сваім «патрыятызьме», выходзіць на чыстую дарогу. Чытаем: «...Справа балтыцкіх гаспадарстваў і Летувы мусіць таксама ляжаць нам на сэрцы. Але не патрэбна забываць што без граніцы Польшчы на Усходзе, устаноўленай у Рызе у 1921 годзе ня будзе незалежнасьці балтыцкіх гаспадарстваў і ня будзе незалежнасьці летувіскай. Так што гэтыя народы павінны нарэшце зразумець. Упадак Польшчы у 1939 г. прывёў аўтаматычна да упадку незалежнасьці летувіскай, латышскай і эстонскай. Жыхары гэтых краёў ня могуць быць Мікалайчыкамі, г. зн. ня могуць згадзіцца на ялтанскія граніцы. Усё, што аслабіць рыжскую граніцу больш будзе небясьпечным для гэтых краінаў, але не для Мазураў і г.д.»

Столькі ахвярнасьцяў можа панесьці Польшча сп. Цат-Мацкевіча, каб толькі як дапамагчы прыбалтыцкім гаспадарствам удабыцьці і захаваньні іхняе незалежнасьці!.. А мо і ахвяравалі-б горадам Менскам, як кампэнсацыя хоць-бы за супрацоўніцтва?, бо бяз сумліву Менск зьяўляецца горадам «польскім», але Палякі яго перадалі бальшавікам у 1921 г. з тае прычыны, што не хацелі проста мець больш клопатаў зь беларускім рухам... Але-ж дзе тая гваранты свабоды Беларусам, што яшчэ так нядаўна рэклямаваў наш

(Пр. бал. 3, кал. 3.)

АЛЕСЬ ЗМАГАР

ПАШАНА ДА «ЛЮБІМАГА»

-Дзын-дзын-дзын,-прадзылынкаў званок -Дзын-дзын-дзын, ідзі на адпачын!

I ажыла маўклівая кляса.

-Нінка, займі мне мейсца.

-На, талён на зупу.

-Глядзі-ж толькі не марудзь!

-Я зараз...

-Куды прэшся? Ня бачыш?.. Нагу адтаптала...

А над усім гэтым гучна ўздымаўся паскораны басок настаўніка матар'ялаведы, які сьпяшаўся хто чэй закончыць зацягнутую на пару мінут лекцыю. Раптам адчыняюцца дзьверы, і суворыя словы, нібы агромністыя кроплі зімовага душу, разьмерна закапалі на ўзьнятыя вучнёўскі настрой:

-Спыніць галдзёж!

I кляса заўмерла.

-Зараз-жа, пасьля заняткаў, усім застацца на сходну! Ды глядзеце-ж, каб сядзелі ціха;..Бо я вас!

Гэта дырэктар Менскага ФЗУ КІМ таварыш Ханалэс абыходзіла з клясы ў клясу і загадывала па ўсіх групах аб унечарговай сходцы. Зараз прыбудзе зь Менскага Гаркому КП(б)Б дакладчык. Трэба, каб заля была поўная. Дзеля гэтага каля выйсьця стаяў сам камсаліт ФЗУ. Стаяў ён, як казалі настаўнікі, на ўсялякі выпадак. Гэта значыць, каб, часам, якая-небудзь із спрытнейшых вучаніц не праслізнула ў страўню. Загадчык страўні таксама меў суровы наказ нікому не даваць вячэры, аж пакуль ня скончыцца сходка.

Не пасьпелі зачыніцца за матар'ялаведам дзьверы, як раптам вырваўся выбух абурэньня.

-Вось табе-й на!

-Пад'елі!..

-Накормяць... дакладам.

-Чакай баба, серады,- сыр зьясі!

Большасьць вучаніц ня так даўно, як выйшлі з розных дзіцячых дамоў і хоць на грудзёх абсалют на ўсе насілі камсамольскія значкі КІМ, але глыбака ў сэрцы захавалі жудасны ўспамін тае страхатлівае ночы, калі ў іхную хату ўскочылі чужыя ўзброеныя людзі, злосна крычалі на перапалоханых бацькоў, паставілі іх тварам да сьцяны і, чагосьці шукаючы, перавярнулі ўсёчыста дагары нагамі. Потым маёмасьць сканфіскавалі, а бацькоў пасадзілі ў «чорны воран». Нават не дазволілі разьвітацца зь дзецьмі. Малых забралі і перадалі на выхаваньне ў дзіцячыя дамы. Вось з тае страхатлівае ночы і ня бачыліся больш яны з сваімі роднымі бацькамі. Горка-горка плакалі яны, асабліва па начах. А суровыя выхаваўнікі, кожны дзень паказваючы на партрэт нейкага вусатага, тлумачылі ім, што гэта іхны «родны бацька».

Будучы амаль заўсёды напаўгалодныя, яны прагна чакалі астатняй лекцыі, каб потым куляю вырвацца з клясы, стрымгалоў скаціцца па сходах і, бураном уварваўшыся ў страўню, ня зьесьці, а проста праглынуць сваю порцыю вячэры - мізэрную талерачку нісчэмнае зупы. А тут...чакай. Злосна пазіралі яны на дзьверы, чакаючы, як ім здавалася, галоўнага вінавайцу іхнага затрыманьня - гаркомаўскага дакладчыка.

-Дзяўчаты! Гэта-ж заўтра Кастрычніцкая дэманстрацыя,-успомніла Зойка.

I позіркі самі сабою, адарваўшыся ад дзьвярэй, перанесьліся на сьцены, дзе моўчкі віселі партрэты правадыроў сусьветнага пралетарыяту. На самым відочным мейсцы вісеў нейкі лысы з бабскім прозьвішчам, якога камсаліт, часьцей за ўсё, называў па клічцы Ленін. Гэту клічку, як тлумачыла Верка-бязпрытульніца, ён атрымаў яшчэ з часоў свайго навучаньня ў школе за вялікае гультайства, па-расейску «лень». Гэта клічка так і засталася за ім, нават, і па сьмерці. Вось гэты Ленін нават, цяпер сваім хітрым, прыплюшчана-косым вокам, здавалася, так і падсмейваўся з усіх: наварыў я вам кашы, а вы расхлёбвайце. Поруч зь ім вісеў вялічэзны партрэт вусатага, «усімі любімага айца роднога»таварыша Сталіна. Камсаліт часта называў яго «ясным сонейкам». Вось утаропілася ў яго Верка ды на ўсю клясу: Сонейка ты наша сьбірскае, ты то пячэш нас (пакуль яшчэ ўдому) то студзіш (пасылаючы ў халодную Сыбір).

-Хаця-б не давялося мне яго цягнуць,-боязка ўглядаючыся на вусатага, сама-сабе вымавіла маленькая Зінка.-Ня вытрымаю... Упаду...

-Маўчы!-штурхнула пад бок не сяброўка Лідачка.

-Бацца іх?-злосна азвалася Рэня.

-Ня іх, а другіх,-спакойна кінула асьцярожная Марылька.

-Яшчэ чаго?..-Яшчэ чаго?..-Узбурылася Тася.

I крывава-балючыя крыўды ўсё больш і больш накіпалі і нястрымнаю ненавісьцю выбухнулі на паверхню.

-Эх, вы, таўстамордыя!.. Пажэрлі нашых бацькоў!.. Крывасо-о-о-сы праклятыя!-Захвалявалася Стэфка і, схапіўшы чарнільніцу, з усяе моцы шпурнула ею ў вусатага.

Вдрызг разьляцелася шкло, а із ілба чорнаю крывёю расьцяклося чарніла па твары, вусах, заліло на грудзёх ордэны ды пачало капаць на падлогу. Кляса прыціхла. На калідоры пачуліся павольныя крокі тлустае Ханалэс.

-Дзяўчаты!..-Пагрозьліва выгукнула Настулька, і зноў ціша.

Зьдзіўленая нябывалай ціхасьці, таварыш Ханалэс хутка акінула вокам наўкола і, нібы, скамянела. Партрэт «усімі любімага, мудрага з мудрых, роднага бацькі» таварыша Сталіна быў страшэнна абязьвечаны. Твар дырэктаршы спачатку стаў белы-белы, нібы палатно, потым раптам падчырванеў, вочы наліліся крываваю лютасьцю, праціналі кожнага наскразь.

СЬПІС БЕЛАРУСАЎ ЗЬЛЕГШЫХ У БАЮ ПАД МОНТЭ--КАСІНО

(Працяг.)

212. Сланік Браніслаў п. Шчучын
213. Слуцкі Александра Маладэч.
214. Смаль Сьцяпан - Броды.
215. Снарскі Бернард -п.Саколка.
216. Собчак Сьцяпан - Пінск.
217. Сохань Уладыслаў Беласток.
218. Сакалоўскі Андрэй Сьвеньц.
219. Сакалоўскі Балеслаў Ломжа.
220. Стануlевіч Балеслаў п.Аўгустоў.
221. Станкевіч -п. Язэп Валожын.
222. Сташэўскі Станіслаў п. Ліда.
223. Старановіч Альфонс Саколка
224. Стэрыновіч Мечыслаў п. Браслаў.
225. Судэніс Казімер Вільня-Тр.
226. Сурма Пётра - п. Кобрынь.
227. Шуліневіч Янка - п. Дзісна.
228. Шуневіч Язэп - Броды.
229. Шурней Уладыслаў п. Ліда.
230. Шурма Базыль п. Пружана.
231. Швэд Віктар Сувалкі.
232. Тгібэргэр Язэп п. Белая.
233. Тімешэк Язэп п. Пружаны.
234. Тачылоўскі Эміль п Аўгустоў
235. Кокарэвіч Тодар п Маладэчна
236. Троян Пётра Нью Ерк.
237. Трусіло Янка - п. Шчучын.
238. Туміловіч Янка п. Стаўпцы.
239. Тур Казімер п. Бела-Падл.
240. Учкаровіс Адам п. Ліда.
241. Ушак Зыгмунт п. Браслаў.
242. Усік Міхал - п. Маладэчна.
243. Васілеўскі Янка п. Горадня.
244. Вярбіцкі Юльян п. Паставы.
245. Вінскі Язэп - п. Ваўкавыск.
246. Вітшыц Ян - п. Валожын.
247. Вобчыц Браніслаў п. Вільня.
248. Воўк Казімер п. Ваўкавыск.
249. Врублеўскі Язэп п. Шчучын
250. Высоцкі Балеслаў Вільня-Тр
251. Высоцкі Міхал п. Стаўпцы.
252. Зайкоўскі Вацлаў Беласток.
253. Зарэцкі Юстын п. Паставы.
254 Зарэцкі Казімер п. Саколка.
255. Завадзкі Уладыслаў Ашмяна
256. Званюк Казімер п. Вільня-Тр
257. Зэмбала Мечыслаў Беласток
258. Зуйко Лявон-Пэстакоў - Астувы.
259. Жак Антон - п. Баранавічы.
260. Жэбрунь Янка - п. Столін.
261. Жук Рыгор - п. Несьвеж.
262. Жыла Язэп Пжэворск.
263. Жывалеўскі Барыс Горадня.
264. Жыжа Янка п. Баранавічы.

«РЭАРГАНІЗАВАНЫ» УРАД БССР

Даведываемся з бальшавіцкай прэсы, што вярхоўны совет БССР дня 4.4.51 «аднагалосна» зацьвердзіў урад Савецкай Беларусі у наступным складзе:

1) Старшыня Совета Міністраў БССР - Кляшчоў Аляксей Яфімавіч
2) Намесьнік Ст. Мін. - Кудраеў Уладзімір Георгевіч.
3) Намсь. - Шаўроў Аляксей Сямёнавіч.
4) Намсь. - Золаў Аляксей Ільіч.
5) Старшыня Дзярж. Плянавай Камісыі - Чорны Ісак Львовіч.
6) Намсь. Старшыні Сов. Мін. БССР і Мін. Замежных Спраў БССР - Кісялёў Кузьма Бенадіктавіч.
7) Намсь. Ст. Сов. Мін. БССР - Уралава Еўдакія Ільінічна
8) Мін. Аўтамабільнага Трансп. БССР - Драбышэўскі Васіль Васілевіч.
9) Мін. Нутраных Спраў БССР - Бельчанка Сяргей Савіч.
10) Міністар дзяржаўнай бясьпекі БССР - Цанава Лаўрэнцій Фаміч.
11) Мін. дзярж. кантролю БССР - Кулікаў Аляксей Феадосевіч.
12) Мін. жыльлёва-грамадзянскага будаўніцтва БССР - Рыжыкаў Юсіф Іванавіч.
13) Мін. аховы здароўя БССР - Інсараў Іван Анісімавіч.
14) Мін. камунальнай гаспадаркі БССР - Варно Сяргей Адамавіч.
15) Мін. кінематаграфіі БССР - Сальковіч Нікалай Фёдаравіч.
16) Мін. лёгкай прамысловасьці БССР - Сацункевіч Іван Лявонавіч.
17) Мін. лясной прамысл. БССР - Самуйлёнак Філіп Аляксеевіч.
18) Мін. лясной гаспадаркі БССР - Былінскі Іван Сямёнавіч.
19) Мін. мясной і малочнай прам. БССР - Шаройка Марыя Дзімітраўна
20) Мін. мясцовай прам. БССР - Брэнч Пятро Міхайлавіч.
21) Мін. мясцовай паліўнай прам БССР - Власаў Васілій Якаўлевіч.
22) Мін. меляраціі БССР - Галадушка Захар Міхайлавіч.
23) Мін. асьветы БССР - Ільюшын Іван Макарэвіч.
24) Мін. прам. будаўн, матэр'ялаў БССР - Байдакоў Георгій Іратавіч.
25) Мін. харчавой прамыс. БССР - Сысоева Ольга Аляксандраўна.
26) Мін. сельскай гаспад. БССР - Касьцюк Самуіл Сямёнавіч.
27. Мін. саўгасаў БССР - Калінін Пятро Захарэвіч.
28) Мін. сацыяльнг. забясь. БССР - Гуцянкова Эўдакія Трафімаўна.
29) Мін. гандлю БССР - Катаводаў Пятро Іванавіч.
30) Мін. фінансаў БССР - Коханаў Філіп Лаўрэнцевіч.
31) Мін. юстыцыі БССР - Падута Іван Андрэевіч.
32) Старшыня камітэту па справах культурна-асьветных установаў пры совеце міністраў БССС - Міновіч Міхайла Аляксандравіч.
33) Начальнік управленьня па справах мастацтваў пры совеце міністраў БССР - Лютаровіч Паўла Вікенцівіч.

Як бачым, у склад гэтага «беларускага» ураду ўвайшло 22 чыстакроўныя Расейцы, 1 жыд, 1 Грузін і толькі каля 9-ох, якіх можна падазраваць, што яны па паходжаньні Беларусы.

Масква, як бачым, ня мае давера нат да беларускіх камуністых.

Міністэрства-ж «бясьпекі» даручана суродзічу Сталіна Грузіну Цанаву.

«суродзіч» сп. Цат-Мацкевіч даць у лапах польскае рэспублікі? А так, як Беларусы «прэтэндуюць» на Смаленск, дык якраз гэта сугадала-б з марамі польскіх палітыкаў тыпу сп. Цат-Мацкевіча адшукаць свае «страчаныя» землі аж па Днепар. Тры вялікія зайцы выпускае сп. Цат-Мацкевіч сваім цяпер паваротам на 360 градусаў; па першае «забясьпечаньне» усім Беларусам «поўнае» свабоды у межах такое вялікае польскае дзяржавы, каторая дасягнула-б аж Днябра; падругое, не патрэбна было-б займацца з малымі балтыцкімі дзяржавамі, бо Польшча-Сіла; патрэйцяе, знайшоўбы спаўненьне «гістарычных» мараў: «Цо кто кому в сэрцу гра, цо кто в своіх відзі снах». Вось што азначае завярнуць з дарогі «палітычнае лёгікі»!?.

Даволі фантазіі. Думаемусётакі, што лепш падыходзіла тут сп. Цат-Мацкевічу зьвярнуцца з сваімі славамі: «лічу такі заняткі непаважньм ды нават і шкодным» г. зн. заботах аб будучыні Беларусі ды сябе, пераглынуць іх на заўсёды, а летувіска-беларускае пытаньне пакінуць Летувісам і Беларусам. Даволі нагуна, нават камічна, гучыць падобная фразалёгія гваранты незалежнасьці балтыцкім гаспадарствам Польшчаю сп. Цат-Мацкевіча. 1939 год паказаў гэтую гварантыю, калі вясной Вільня яшчэ чула такія словы гварантыі як «Водзу проваздзь на Ковно!», а ужо восеньню тая самая Польшча сп. Цат-Мацкевіча, што так раскідаецца гварантыямі развалілася за пару тыдняў ад аднаго ўраду. Што да Беларусі, аб якой так забавляцца няпрошаныя апякуны, рэнэгаты ці іншыя, яна сумее сама выбраць свой шлях. Але, вось тут нарэшце трэба зразумець «палітыкам» тыпу сп. Цат-Мацкевіча, што менавіта ад лёсу Беларусі будзе залежыць лёс Польшчы, што менавіта Вольная Беларусь будзе гварантыяй незалежнасьці Польшчы.

У разьдзеле Расеі чырвонай ці белай Беларусь і Украіна адыграюць аграмадную ролю, як і ва ўтрыманьні расейскага імпэрыялізму. Бяз Вольнае Беларусі і Украіны Польшча будзе альбо сямнаццатай рэспублікай «Міралюбнага» Саюзу, альбо прывісляўскім краем Матушкі Расеі, таксама не залежнасьць Беларусі дасьць поўную незалежнасьць балтыцкім гаспадарствам, так як Вольная Беларусь і Украіна сьцягнуць пацяг двух сілаў імпэрыялізму, з Усходу і Заходу.

- Хто гэта зрабіў? - Нібы з дамавіны, прагучэў яе голас.

- Магілкаваю цішаю адказала кляса.

- Хто гэта зрабіў?

Зноў ціша. І ўзвар'яцела таварыш Ханалэс.

- Хто-о гэ-та зра-а-бі-і-іў!?..- Голас яе перайшоў у зласьлівы віск, вытвараючы невыразны лямант, на які хутка прыбег сухарлявы чорненькі пампаліт.

- Дзяўчаты!.. Нічога ня будзе... Толькі скажэце, хто гэта?..

Моўчкі сядзела кляса.

Пачалася сходка.

- Таварышы! У нашыя шэрагі пралезьлі ворагі народу. Мы мусім быць пільныя і бязьлітасныя да іх...- гугнявіў Гаркомаўскі дакладчык.

А цяпер колькі мінут загуў пад вокнамі матор, і ў клясу, нібы цень, увайшоў нікому няведамы.

- Чорны воран, - пераглянуліся дзяўчаты.

ЛІСТ З НОВАЙ ЗЭЛЯНДЫІ

Прывітаньне дарагія сябры з Н. Зэляндыі!

У Нямеччыне я прабыў адзінмесяц. Тут было добра, але нэрвовае напружаньне было вялікае; адзін Паляк павесіўся, чакаючы на параплаў. Падарожжа морам цягнулася 43 дні. Была бура, а тры дні перад прыездам у Вэлінгтон дык такая вялікая, што 99 працэнтаў хварэла на марскую хваробу. Адна Полька з малым дзіцянём кінулася у Індыйскі акіян. Я сам ня быў хворы і працаваў адразу на кухні. Шэф кухні гутарыў пафранцуску і дружыў са мной.

Падарожжа было цікавае. Я меў нагоду пазнаць беднату Эгіпцыянаў, прыгожасьць Цэйлёнчыкаў, заможнасьць Аўстралійцаў і добраць Нова. Зэляндцаў Прыезд наш у Вэлінгтон быў спатканы вялікім кантрастам, людзі былі на вычарпаньню нэрваў. Пакінулі; вайну, фальш, цюканьне, а тут нас спаткалі, як Маці сваіх дзяцей: кветкі, цукеркі, поціскі рукаў, усьмешкі ветлівасьці... Амаль што усе плакалі. Як цягнік затрымоўваўся на станцыі дык поўна зьбіралася людзей. Але мне ня зьбіралася на плач, а на злосьць, што я прыехаў не да сябе і не да сваіх, а да чужых, што нашыя мучаюцца, а тут гэтак добра.

У лагеры я быў 7 тыдняў, ён вельмі добры: свабода поўная, яда першарадная, школа і фільм 4 гадзіны у дзень, паў фунта у тыдзень, палажаньне лагеру цудоўнае, людзі брацкія, ідучы дарогаю кожны вітаецца, бяруць у аўта. Я зь Беларусам Сарокай езьдзіў з аднэй старой фармэркай аглядаць яе гаспадарку. Езьдзілі мы усе конна у горах (1000 м. выш) дзе пасуцца авечкі, каровы, коні; аглядалі фабрыку сыра, стрыжку авечак электрычнымі машынкамі (100-200 авечак у дзень) хадзілі на шклянку гарбаты, усюды яна вазіла нас сваім аўтам. Яна кончыла агранамічную школу, жонка гэнэрала, праз яе маю шмат знаёмстваў.

Тут, у Новай-Зэляндыі, няма ні дзікіх зьвяроў, ні гадзюкаў, зьвяроў наагул вельмі мала, але затое кветак і дрэваў вельмі, вельмі многа, шмат якія зь іх атрутлівыя. Тубыльцы-гэта Маўры (Малайцы) вельмі добрыя людзі. Яны тут у вялікай пашану, маюць сваю высокую культуру, прыгожа рэзьбяць, цёмна смуглыя, салідна збудаваныя, маюць прыгожыя чорныя валасы, іхняя мова мае каля 50 гукаў, кожны Нова-Зэляндзец гаварыцца, калі можа штоколечы сказаць па малайску. Часта у радыё надаюць іхнія песьні, гульні і танцы; шмат прыгажэйшыя і культурнейшыя за джаз. Цалуюцца Малайцы паціраючы нос аб нос. Іх усіх налічваецца тут каля 100 тысяч. Амаль усе дрэвы, кветкі, шмат гарадоў, караблёў, самалётаў называецца іхнімі прозьвішчамі. У Новай-Зэляндыі няма ніякіх змаганьняў; ні расавых ні клясавых ні рэлігійных. Людзі вельмі тут услужныя, толькі што флегматычныя.

На працу я папаў на паўдзённую аўтоку, 12 км. ад гораду Дінідэн (50-60 тыс. насяленьня) у якім ёсьць унівэрсытэт (мэдыцына, хімія і электротэхніка), гэта новая школа. Клімат тут вельмі добры, як-бы на паўдні Францыі, толькі больш дажджоў. На паўночнай аўтоцы чуваць часамі ўночы слабое трасеньне зямлі, якое дае надта дзіўнае ўражаньне (што няма нічога сталага на зямлі) але гэта адчуваецца толькі ў ночы, усе тут прывыкаюць да гэтага вельмі хутка. Усе вялікія гарады стаяць на выгаслых вульканах. На паўночным востраве ёсьць яшчэ тры дзейныя вульканы, якія дымяцца, але яны ня ёсьць небясьпечнымі. Нешчасьлівыя выпадкі вельмі рэдкія.

Жыву я у маленькім, 5-ці тысячным, гарадку, дзе ёсьць 5 цэркваў, масонская ложа і каталіцкая духоўная сэмінарыя. Людзі тут надта пабожныя. Усе ідуць у сваю царкву, найболей верукчыя гэта каталікі. Жыву у доме ІВЦА пры фабрыцы, тут і сталуюся. Умовы вельмі добрыя. У 10 гадз. рана і у 3 па паўдні ёсьць перапынкі па 10 мінут на «шклянку гарбаты». Працую у фабрыцы ваўняных вырабаў (300 работнікаў) раблю ніткі на некалькіх машынах, праца лёгкая й чыстая, зарабляю 7-8 фунтаў на тыдзень, за утрыманьне плачу 2 фунты у тыдзень.

Людзі тут вельмі культурныя, а што вельмі рэдка бывае, дык сільнейшы падае руку і перапрашае і ад таго часу яны найлепшыя сябры. Пры прывітаньні першыя словы, што яны стаўляюць гэта: Ці любіце Новую-Зэляндыю? Ці любіце пагоду, працу? Трэба адказываць: Так! Бо яны маюць дзіўны патрыятызм, перакананыя,

НАША ХРОНІКА

БРАДФОРД

27. 7. 51 г. сябры Акруговага Аддзелу ЗБВБ. Акругі Еркс, ладзілі жалобную акадэмію прысьвечаную 9-ым угодкам сьмерці найвыдатнейшага паэты беларускай літэратуры і найвялікшага гэнія беларускага народу - Янкі Купалы.

Акадэмію адчыніў ст. Аддзелу сп. Бутрымовіч, які зазначыў што: «Беларускі народ аб сьмерці свайго прарока - паэты, меў магчымасьць даведацца толькі выпадкова і то пасьля некалькі гадоў. Прычына-ж ягонага раптоўнага адыходу з гэтага сьвету, да гэтага часу зьяўляецца таямніцаю.

Ворагамі Беларусаў было зроблена і ўпарадкавана так, што Беларус свайго гэнія не аглядаў, ня меў і ня мае цяпер змогі ўшанаваць ягоную памяць там на бацькаўшчыне. Мы-ж тут у далёкім краі, лічым неабходным гэты хрысьціянскі абавязак у гэтым годзе выпаўніць, зьвераю, каб 10-ыя ўгодкі ўжо ўшанаваць у Вольняй бацькаўшчыне».

Наступна сп. Мак прачытаў зьместоўны і глыбока патрыятычны рэфэрат з жыцьця і творчасьці Янкі Купалы. Зьмест рэфэрату быў падзелены на перыяды, у якіх яскрава адлюстроўваўся час творчасьці паэты, абаснованай на перажываньнях беларускага народу і ягонае слаўнае мінуўшчыны.

Пасьля рэфэрату з выспаў мужчынскага хору, пад кіраўніцтвам сп. Саўковіча панясласа беларуская песьня, якая раней была беларускім гымнам: «Непагаснуць зоркі ў небе». Памастацку дэклямуецца твор Купалы «Курган» у выкананьні сп-кі Л. Міхалюк, сп. Паўлоўскага і Крушыны.

На асаблівую ўвагу заслугоўвае дэклямацыя 8-і гадовага хлапца Якубовіча.

Далей гучаць песьні: «Люблю наш край», «Падняты родны сьцяг дзяржавы».

Рэха песьні далёка адбівалася на вуліцах Брадфорду і сапраўды час ужо верыць, што:

«Зацьвіце Яна, як сонца,
Пасьля непагоды.
У роўнай сіле ў роўным стане
Між усіх народаў».
(Я. Купала)

АБ СУАДНОСІНАХ МІЖ БЕЛАРУСЬЮ І УКРАІНАЙ

Ведамы белурускі навуковец, др. Янка Станкевіч меў у Нью Ерку прамову аб суадносінах між Беларусьсю і Украінай на працягу ўсяе гісторыі гэтых краін.

БЕЛАРУСКАЯ ПАЭЗЫЯ У ПОЛЬСКІМ ПЕРАКЛАДЗЕ

Польскі літэрацка-навуковы часапіс «Культура», які выходзіць у Парыжы, у сваім нумары за ліпень ды жнівень гэтага году (7-8) надрукаваў ў польскім перакладзе цэлы шэраг вершаў, беларускіх паэтаў, як Янкі Купалы, Максіма Багдановіча,Якуба Коласа, Уладзімера Жылкі, Максіма Танка, Ларысы Гэнюш, Уладзімера Хадыкі, Уладзімера Дудзіцкага, Масея Сяднёва і Алеся Салаўя.

Вершы зьмешчаныя пад агульным загалоўкам «Анталёгія Беларускай паэзыі». Пераклаў сп. Юзэф Лободоўскі, супрацоўнік польскай Сэкцыі Мадрыдскага Радыя.

Пачын сп. Лободоўскага будзе прыняты беларускім грамадзянствам з прызнаньнем.

Шкада толькі, што аўдыцыяў Мадрыдскага радыя, на польскай мове мы ня можам трактаваць на роўні з гэтым пачынам з увагі на іх агрэсыўны характар, калі ходзіць аб нашыя заходнія землі.

ПАМЕР КАРДЫНАЛ САПЕГА

У канцы ліпеня г.г, у Кракаве памёр Кардынал Сапега, ведамы польскі духоўны дастойнік.

Кардынал Сапега па свайму паходжаньні Беларус. Ягоныя продкі, гэта ведамыя із сваіх заслуг для справы Вялікага Княства Літоўскага беларускія князі Сапегі з Віцебшчыны. З гэтага-ж роду паходзіў наш слаўны Канцлер Леў Сапега, які гэтак моцна бараніў незалежнасьці Вялікага Княства Літоўскага перад палянізацыяй пасьля Люблінскай Вуніі.

НОВАЕ «ДАСЯГНЕНЬНЕ»

Масква нядаўна пахвалілася, што выйшаў з друку 28 і 29 том твораў Іліча Леніна на беларускай мове. Гэтакага шчасьця беларускі народ і не чакаў. Нават каб даць змогу Беларусам чытаць гэтыя «знамянітыя» твары, Масква што раз ліквідуе радыяперадачы пабеларуску ды дазваляе іншым «рэспублікам» прысвайваць беларускія народныя песьні ды скокі. Беларуская Сацыялістычная Рэспубліка, нават, і не падумае пратэставаць, бо што-ж там значыць гэтакі прыкладам крыжачок, які з Кіева падаюць, як украінскі танок, у параўнаньні з 28 ці 29 томам Уладзіміра Іліча. Сапраўды нашы браты на бацькаўшчыне дажылі «шчасьлівай» пары.

ДА АГРАРНАЙ ПАЛІТЫКІ БЕЛАРУСІ

(Працяг)

колькасьць беларускай моладзі у школы і у узорныя сельска-гаспадарчыя прадпрыемствы заграніцу з найвышэйшай сельска-гаспадарчай культурай і узорнай арганізацыяй сельска-гаспадарчых кааперэтываў прадукцыі і збыту, як Данія, Бэльгія, Галяндыя, Швэдыя, Чэхія і г.д.

У напрамку абароны беларускага сялянства ад вызыску на рынках збыту урад павінен арганізаваць кадры фахауцоў-пасярэднікау у такі спосаб:

1) Пры кожным беларускім кансуляце мусіць знайсьціся аташэ (дэлегат) па сельска-гаспадарчых справах, які будзе пільна сьледкаваць за тэхнічным і гандлёвым разьвіцьцём гэнае краіны і даваць справаздачы свайму ураду аб магчымасьцях збыту беларускіх сельска-гаспадарчых прадуктау ды падшуківаць найвыгаднейшых рынкау збыту. У самай Беларусі прывучыць сялян (а галоунае стварыць ім такія умовы), каб яны не прадавалі сваіх прадуктау розным пасярэднікам-спэкулянтам, а каб збыт іх праводзілі праз кооперэтывы, збожа праз элеватары, узорам да чаго можа быць Данія.

Такая сыстэма збыту дасьць беларускаму селяніну змогу нятолькі унікнуць вызыску, а 'шчэ дасьць магчымасьць на шырокія крэдыты. Як ведама, у краінах, дзе шырака практыкуецца сыстэма элеватарау, боны, атрыманыя селянінам, за ссыпанае збожа, выменіваць на'т міжнародныя банкі на грошы па курсу бурсы дня, хоць збожа, завезенае у элеватар яшчэ можа быць непраданым і год часу. Уласьнік-жа такога бону, сьлядкуючы за бурсай цэнау, можа прадаць той бон, калі яму будзе найвыгадней.

У Даніі і на'т Францыі, гаспадар, у выпадку патрэбы грошау, можа атрымаць бон ад свайго элеватара у рахунках дастаукі збожа на наступны, ці на'т на другі ці трэйці год і бон такі гэтак-жа зрэалізаваць праз банк адразу).

Урад Беларусі, даушы такім чынам нашаму селяніну у рукі зямлю, прыйшоушы яму з помаччу культурна-тэхнічнай, адгарадзіушы яго ад эксплуатацыі пасярэднікау, прычыніцца гэтым самым да хучэйшага разбагачэньня асноунога пласту насельніцтва, а гэтым самым і самай дзяржавы, паклаушы у яе асновы салідны, здаровы фундамэнт - багатага селяніна.

Далейшым этапам аграрнай палітыкі ураду было-б замацаваць гэты здаровы фундамэнт на будучыню на стала, выкарыстоуваючы яго заможнасьць шляхам канцэнтрацыі капіталау для разбудовы індустрыі Беларусі.

Дзеля гэтага:

Урад павінен правесьці праз заканадаучыя органы закон аб непадзельнасьці гаспадаркі, бо раздрабленьне іх на так зв. гаспадаркі «карлікавыя» па 3-4 гактары, праводзіць насельніцтва да таго, як кажа беларуская прыказка, што «і хлеба не дае й жабраваць ня пускае». Такі стан тармозіць культурнае разьвіцьцё краю наагул, натуральнае разьвіцьцё індустрыі і прамысловасьці, бо заблякоувае у вэгэтаваньні здаровыя, прадуктыуныя сілы на вёсцы і звужае нутраны рынак збыту, дзякуючы некупчаздатнасьці гэнае беднаты.

Наадварот, пры умове непадзельнасьці 20-50 гэктаровых гаспадарак, забясьпечыць іх заможнасьць, будзе стымулізаваць адход маладой, нарастаючай фэрмэрскай моладзі да школау у горад, каб знайсьці сабе там потым занятак, ведаючы, што на падзел зямлі яму разьлічываць нельга.

Урад Беларусі, з першых дзён свае дзейнасьці, павінен мець распрацаваны плян. Дзеля гэтага:

1) Зарэзарваваць пры гарадох для работнікаў і ўрадаўцаў, запасны фонд дзеля пасёлкаў зь невялічкімі агародамі.

2) Арганізаваць тэхнічныя й сярэднія школы для падрыхтоўкі кадраў для індустрыі з гэтага да плывовага ў горад насельніцтва.

3) Закладаць новыя прадпрыемствы-фабрыкі.

Зрэалізаваць гэтыя прадпрыемцці ўраду, пасьля правядзеньня такой здаровай аграрнай рэформы, будзе ня цяжка.

Па першае, адплыў у горад ня будзе раптоўны, а наступовы й паволны.

Па другое, собсьнікі гаспадарак, дбаючы аб дабрабыт сваіх сямян, якія мецімуць ад іх адыйсьці, змогуць, бяз помачы дзяржавы, нятолькі іх адпаведна вывучыць, але на'т даўжэйшы час дапамагаць ім матэр'яльна, як у пабудове хаты на прыгараднай пасёлкавай дзялянцы так, час-ад-часу і прадуктамі. Да гэтага будзе забавязываць уласьнікаў гаспадарок нятолькі радзінныя пачуцьці, але й закон.

Ураду заставалася-б толькі даць варштаты працы.

Вышэй мы ўспомнілі аб шырокіх магчымасьцях індустрыялізацыі Беларусі. Але гэта ўжо іншая тэма, да якой мы вернемся іншым разам. Адзначым толькі цяпер, што ў гэтай дзялянцы (індустрыі) ў нас сапраўды яшчэ, можна сказаць, непачаты куток; а куток гэты можа даць прытулак дзясяткам мільёнаў беларускага насельніцтва, калі толькі за гэтую справу возьмецца ўмелая рука зь беларускім патрыятычным сэрцам. Але аб гэтым іншым разам.

М. В.

П.С. Аўтар гэтых радкоў меў на мэце закрануць пытаньне аграрнай палітыкі толькі ў вельмі агульных рысах. Справа гэтая, зразумела, ня справа газэтнага артыкула. Спадзяёмся, што Урад БНР, у супрацоўніцтве зь Беларускай Акадэміяй Навукаў і Мастацтва ў Нью-Ерку, дзе маецца больш кваліфікаваных сілаў, распрацуе гэтае пытаньне больш шырака і дакладна.

што Н. З. найлепшая краіна. Усе дамы надта мадэрныя; усё электрычнае, аутаматычнае: халадзільнікі, кухні, вадагрэлкі у кожнай хаце, машыны да даеньня кароу, і г.д. Тут муж памагае жонцы ува усіх працах: гатаваць, мыць, спавіваць дзяцей.

Я тут ёсьць актыуным скаутам. Пару разоу ужо быў запрошаны на скаўцкія імпрэзы і кампінгі, як прадстаунік ад беларускіх скаутау. Вось і зноу зьбіраюся на 3-ох днёвы камп інг як зьвязовы. Маю тут многа знаёмых, якія запрашаюць на гарбатку, толькі што ня маю шмат часу. Едучы сюды думау, што пападу у дзіч, а тут усё культурна, па сямейнаму, нават у фабрыцы, няма бюракрацыі; я працавау 3 тыдні і ня знау, хто мой майстар.

Усюды я стараўся знайсьці Беларусау. У Нямеччыне найшоў адну сямю, якая паехала ў Канаду, даў ёй адрыс нашых там арганізацыяў. На караблі найшоў пару чалавек, адзін зь іх са Слонімшчыны, у Даніі пасварыўся з нашымі і таму пішацца Палякам; другі бабруйскі, таксама абразіў яго якісь Беларус з Англіі і таму цяпер нічога супольнага ня хоча з Беларусамі мець; трэйці гэта з Глыбокага, жанаты з Растоўкай, маюць 3-ох гадовага хлопца, гэтыя пішуцца Беларусамі. Ён вельмі добры чалавек, мае 29 гадоў, перапісваецца з доктарам Васілеўскім.

У Вэлінгтоне мяне сустрэлі Беларусы: сп. Качка, які перапісваецца з а. Гарошкам; ён лейтэнант 2-ой Беларускай Дывізыі, ягоны сябра фэтфэбэль, з Усходняй Беларусі, адзін мой сябра з пад Баранавіч, абодва вельмі добрыя хлопцы, толькі што часамі вераць у «шкляннога бога», але ня шмат. Яны тут паўтара году.

Думаем залажыць арганізацыю, каб выцягнуць старую эміграцыю, якая зусім ня сьведамая. Паміж польскіх дзяцей прывезеных зь Сібіру, палова Беларусаў.

Я ўжо кончыў вышываньне свае кашулі і пробую ткаць дываны, бо маю вельмі многа воўны, але мала часу. Агарод тут наогуль што не зрабіў, але думаю, што на Вялікдзень паляту самалётам да Сарокі, які ад мяне 150 кл. працуе на фэрме і там зробім агарод панашаму, мы ужо гэта добра абгаварылі. Тут у рэках ёсьць воўна ўюноў, мы іх лавілі дзясяткамі, даўжынёй па мэтру. Больных выкідалі, а маленькіх капцілі й елі. Н-Зэляндцы кажуць, што гэта ня добра на яду, бо мае няпрыемны пах.

Пасылайце нам сваю газэту. Будзем вельмі ўдзячныя.

Жыве Беларусь!

Ваш М. Каранеўскі

Directeur :
Mme STENGER Simonne.

Imprimerie Chaurus.
65, rue des Gravilliers, Paris 3e.